

Megjelenik
minden hó 15-én
három-négy ívnyi
tartalommal.

AKADÉMIAI ÉRTESÍTŐ

Szerkesztő
s kiadó hivatal a
Magyar Tudom.
Akadémiában.

SZERKESZTI

SZILY KALMÁN.

XII. KÖTET.

1901. Június 15.

6. FÜZET.

Elnöki megnyitó beszéd.

B. Eötvös Loránd elnöktől.

(Előadta a május 12-én tartott közülésen.)

Tisztelt gyülekezet!

Hálás szívvel, úgy mint tizenkét évvel ezelőtt, a mikor az irántam oly kegyes Akadémia először elnökévé választott, foglalom el most újra ezt a széket, hogy ünnepélyes ülésünkön üdvözöljem az egybegyülteket, Akadémiánknak jóakaró pártfogóit, szeretve tisztelt barátait.

Új választás azonban nekünk nem jelent új programot; mi conservativok vagyunk; programmunk más nem lehet, csak az, melyet lángoló hazaszeretetével Széchenyi tűzött ki nekünk, az, a melynek megtartására hallgatag fogadást tett mindegyikünk, mikor ez Akadémia tagjainak sorába lépett, s a melynek eszményeit a kor igényeinek megfelelő módon becsületes munkássággal megvalósítani mindenkor legszentebb kötelességünknek ismerjük. Igénytelen szavammal én is csak ennek a programnak s a belőle folyó feladatoknak és kivánságoknak kifejezésére törekedtem, valahányszor ünnepélyes üléseinken az Akadémia rendeltetéséről, reményeiről s néha bajairól is szóltam.

Engedje meg azonban a tisztelt gyülekezet, hogy ma némileg eltérjek a szokástól, és tudván, hogy ez ülés folyamában főtitkárunk amúgy is kimerítően fog szólni az Akadémia munkásságáról, egyik tudós társunk pedig le fogja róni ma is a hála adóját, melyyel nagy alapítónk emlékének tartozunk, én magam e rövid üdvözetem után megnyitottnak nyilváníthassam az ülést, s most nem a szónoklat, hanem az előadás hangján más valamiről, egy elvont tudományos kérdéstről beszélhessek.

A világ akadémiainak szövetezete, a mely a mult évben a mi Akadémiánknak is hozzájárulásával alakult meg, első feladatainak sorába egy fokmérés tervét vette fel, a mely az egész

afrikai szárazföldön át a Jóreménység fokától a Nilus torkolatáig terjedjen.

Az ilyen óriási vállalkozás, mely, mert nagyobb, semhogy egy elvégezhető, az egész világ tudományos testületeit szellemi és anyagi erőik egyesítésére bírja, bizonyára többet jelent, mint néhány szaktudós vágyának kielégítését. Az egész emberiség közös ügye az, melytől nem vonhatja el érdeklődését annak egy művelt tagja sem. Nem felesleges s hiszem, hogy időszerű dolgot cselekszem azért, ha e fényes gyülekezet előtt megvilágítani töreksem magát azt a tudományos kérdést, mely általános érdekével és különös varázsával létre fogja hozni ezt a nagy vállalkozást is, a mint évezredek óta létrehozott már sok hasonlót. A föld alakjának kérdése ez. Erről, a megoldására irányuló törekvésekről s azok kapcsán bizonyos önzéssel, melyért már előre elnézésüket kérem, saját eddigi kísérleteimről és jövő terveimről szeretnék egyet-mást elmondani.

Földi örömeink színhelyét érdeklődéssel nézi minden ember s gyönyörűséget talál hegyeinek, völgyeinek, rónaságainak és vitzükröknek alakjában, melyeket száz- és ezerféle módon leírni, művészi kézzel vagy engedelmes fény sugaralal lerajzolni törekszik. Ne ezekre a szemmel látható, kézzel fogható részletekre fordítjuk most figyelmünket, hanem arra a csak képzeletünkben kidomborítható alakra, melyet a tudomány a földről mint egészről alkot magának és a melyhez mint egy épületterv alapjához viszonyítja mind ama részleteket, mikor elhelyezésüket a nagy egészen megállapítani törekszik.

A tenger vizei, ha egyszer igazán és maradandólag megnyugodnának, felületükön hű képét adnák ezen alak nagyobb részének, míg ennek folytatását a szárazfölk területén csak sokkal elvontabb okoskodásokkal tudjuk képzeletünk elé állítani. Határozott fogalmat róla csak úgy nyerhetünk, ha az alakító erőre, a nehézségre fordítjuk figyelmünket. Ez az erő, a mely minden, bármily magasan állót is, a mélységbe húz, valamely vízmedence cseppjeinek csak akkor enged nyugalmat, ha a felszínen egyik sem emelkedik a másik fölé, csak akkor, ha mint mondjuk, valamennyi egy színvonalon van. Ez a víz szintje, ez a nehézség által formált felület kisebb részeiben síknak mutatkozik ugyan, mint olyan tükrözi vissza képünket ivópoharunkban, mint sík tünik fel akkor is, mikor a hegyi tó azürkék vizeiben gyönyörködünk, de arról, hogy mégis görbe, könnyen meggyőződhetünk, mint a hogy naponként meggyőződik a tengereken járó hajós, mikor észreveszi, hogy a víznek tömege miként földi még el szemei elől a sokszor epedve várt partot.

A nyugvó tengerek által meghatározott földalakot, vagy a mint a tudós nevezi a geoidot, oly módon terjesztjük ki gon-

dolatunkban a szárazföldek területére, hogy annak egyes részeit a tengerrel csatornákon át összekötött vízmedenczék által megvalósítva képzeljük.

Már az eddig mondottakból is felismerhetjük a nehézségek egy részét, melyek a geoid alakjának meghatározásánál fellépnek. Reá vonatkozó méréseinket nem magán a meghatározandó felületen, hanem azon kívül, rendszeren más magasságban a szárazföldnek sokszor görbe-görbe felületén kell végeznünk. De bepillantunk a mondottak alapján abba a benső kapcsolatba is, melyben a föld alakja a nehézséggel mint alakító erővel áll.

Nem egyszerre, csak évezredes próbálgatás és sok tévedés után jutott el az emberi elme ehhez a belátáshoz.

A régiek, a Homeros korabeliek korongalakúnak képzeltek a földet s ezen a korongon helyezték el gondolatukban Görögország körül mindazokat a középtengerparti vidékeket, melyekig hajósaik eljutottak. Aristoteles korában azonban már általánosan elfogadott volt az a nézet, hogy a föld gömbalakú, s e nézettel együtt megszületett a fokmérés feladata. Ha t. i. a földet gömbnek tekintjük, úgy valamely felületén húzott legnagyobb kör meghatározott részének, például $\frac{1}{360}$ részének, azaz egy fokának hossza az egész földnek kerületét, más szóval a földnek nagyságát állapítja meg. A történet bizonyossága szerint úgy látszik, hogy az alexandriai Eratosthenes a Kr. születése előtti harmadik században volt az első, a ki a feladatot mai értelmében megoldotta. Szerinte a nap Felső-Egyiptom Syene nevű városában a nyári solstitium idején pontosan a zenitben áll, míg attól Alexandriában ugyanakkor $7\frac{1}{5}$ fokkal tér el. Ebből helyesen következtette azt, hogy a vizek szintjei, vagy a mi egyre megy, a függélyek irányai Syenében és Alexandriában $7\frac{1}{5}$ fokkal, azaz a kör kerületének $\frac{1}{50}$ részével hajlanak egymáshoz s e szerint ama helyek távolsága a föld kerületének $\frac{1}{50}$ részével egyenlő. E mérések alapján az egész földkerület hossza 250,000 stadionnal, egy foké pedig körülbelül 63,000 toise-sal volna egyenlő. Ez az érték egy tizedrészével nagyobb a ma jobban meghatározottnál.

Eratosthenes fokmérését mintegy 200 év múlva a Posidoniusé követte. Nemsokára azután Alexandria pusztulása véget vetett az ókori műveltségnek s vele minden ilyen tudományos törekvésnek. De csak álom volt az és nem halál, s a tudományos szellem az uralomra jutott izlam védszárnyai alatt, bár csak rövid időre, újra ébredt, újra alkotott s eltörülhetetlen betűkkel jegyezte be ébrenlétének emlékeit a tudomány történetkönyvébe.

A bagdadi kalifák ragyogó udvarából 827-ben, mérő-lánccokkal a kézben, két tudós csapat indult ki a végett, hogy a Sindjar pusztában egy-egy meridiánfoknak hosszát lemérje. Az

egyik csapat észak felé, a másik dél felé haladt, lelkiismeretes pontossággal mérve le útjának hosszát mindaddig, a míg odáig ért, a hol a sarkmagasság egy-egy fokkal megváltozott. Az eredmény a fok hosszára nézve az egyik mérés szerint 56, a másik szerint $56\frac{2}{3}$ arab mértföld volt. Kár, hogy az arab mértföldről ma már csak annyit tudunk, hogy az 24 vagy 27 hüvelykből állott s minden hüvelyke öt rozs-szem hosszával volt egyenlő. A rozs-szem hossza, mely ekként a földkerület mérésénél egységül szolgált, természetesen mérték ugyan, de nagyon is bizonytalan.

A rövid ébrenlétre újabb hosszú álom következett. A kutató emberiség csak a XVI században veszi újra kezébe a mérő-lánczot és rudat, de azt többé le sem teszi, hogy folytatva a soká félbehagyott munkát, lakhelyének alakját és nagyságát megállapítsa. Ez újabb mérések közül az elsők bár jobb eszközökkel és sokban javított eljárással, lényegükben mégis csak az ókoriaknak ismétlései voltak. A gömbalak feltételezése s így a gömbön egy egyetlen ív hosszának megmérése a teljes megoldásra még jó ideig elegendőnek látszott. Egyszerre azonban új fény világította meg a kérdést, azt jóval bonyolódottabbnak s talán éppen ezért sokkal érdekesebbnek tüntetvén fel.

Richer, kit a párisi akadémia 1671-ben Cayennebe küldött, hogy ott csillagászati megfigyeléseket végezzen, egy ama korban ujdonszágszámba menő eszközt, ingaórát is vitt magával. Őrája Cayenneben naponta két perczcel késett s ezért ingája hosszát $\frac{5}{4}$ vonallal kellett megrövidíteni, hogy helyesen járjon. A mikor pedig az óra két évvel később visszakerült Párisba, akkor sietett, s most a hiba kijavítására ingáját $\frac{5}{4}$ vonallal meg kellett hosszabbítani. Csodálkozást keltett s kétkedőkre talált ez a megfigyelés mindaddig, míg újabb tények nem igazolták helyességét.

A rejtély megoldását gyanította már Picard. pontosabb alakban kifejezte Huyghens, teljességében felderítette Newton. Szerinte a nehézséget a föld összes tömegeinek vonzása okozza, a melyek együttvéve nagyjában, de csakis nagyjában úgy hatnak, mintha egy középpontban volnának összehalmozva. Ehhez a tömegek vonzásából eredő erőkhöz azonban még a föld forgásából származó középpontfutó-erő járul, a mely az aequator kerületén a legnagyobb és a vonzó erővel éppen ellentett, a sarkokhoz közelebb fekvő vidékeken pedig ennél kisebb s csak egy összetevő részével a vonzás ellenében irányított. Így ez a középpontfutó-erő az aequatornál a legtöbbet, a sarkok felé közeledve mind kevesebbet és kevesebbet ront le a vonzás hatásából, tehát az eredő erő, mely nem más mint a testek esésében és az inga lengéseiben nyilvánuló nehézség az aequatornál a legkisebb, a sarkoknál pedig a legnagyobb lesz. És tovább,

mért kivéve az aequator pontjait s a sarkokat a középpontfutóerőnek másutt mindenütt van egy olyan összetevő része is, a mely merőleges a vonzás irányára, azért ez az erő nem tűrhetné meg a föld mozgékony tömegeinek, például vizeinek gömbalakban elhelyezkedését, még abban az esetben sem, ha ez a vonzás mindenütt egy ugyanazon középpont felé volna irányítva. annál kevésbbé akkor, ha a valóságnak jobban megfelelő, ezt a feltevést elejtjük. A földnek alakja e szerint nem lehet gömb, valami lapult forgási testnek kell lennie, úgy a mint arról már Huyghens meggyőzte kortársait, mikor megmutatta nekik, miként lapul le gyors forgatása közben a nedves agyaggyolyó.

Bocsánat ez elvont fejtegetésekért, nem nélkülözhetjük azokat, ha meg akarjuk érteni, hogyan bővült ki a kezdetben oly egyszerű feladat s a tudomány milyen úton haladt tovább annak megoldásában.

Most már az lett a kérdés, valóban lapult-e a föld, s ha igen, mekkora ez a lapultsága? Fokmérés adhatta meg erre is a választ, csak hogy már nem egy egyetlen fokmérés, hanem csak több ilyen, lehetőleg különböző szélesség alatt végzett. Mert ha a föld nem gömb, úgy nem lehetnek egyenlők valamely meridiánja mentén az egy-egy foknak megfelelő ívek hosszai sem, azoknak a Newton okoskodása szerint a sarkoknál nagyobbaknak, az aequatornál kisebbeknek, azaz délről észak felé növekedőknek kell lenniök. A régi fokmérések eredményei ilyen finomabb megkülönböztetések felismerésére nem voltak alkalmasok már azon bizonytalanság miatt sem, mely hosszegységük értékének utólagos megállapításához fűződik.

Először kínálkozott erre alkalom azon nagy fokmérés kapcsán, melyet a francziák Colbert védnöksége alatt 1680—1683-ig, majd 17 évi megszakítás után 1700—1718-ig végeztek Páristól észak felé Dünkirchenig, dél felé pedig a spanyol határig több mint 9 foknyi ívre terjesztve ki azt.

A véletlen, vagy talán a hibák ördöge, ugyanaz, a mely ott ül a betűszedő szekrénye mellett s tévutakra vezeti még a tudóst is, ha megfigyeléseiben nem eléggé óvatos, meghamisította az eredményt. A fok hossza a lemért iv déli részeiben nagyobb, északi részeiben kisebbnek mutatkozott, éppen ellenkezőleg, mint azt Newton elmélete követelte. A francia tudósok táborában nagy lett a fölgerjedés; akadt közöttük olyan is, a ki nemzeti diadal egy nemét látta abban, hogy volt a ki egyszer hibában érte az angolok csalhatatlan Newtonát. Még fokozódott az öröm, a mikor Cassini Strassburg és St. Malo között először mért le egy hosszúsági ívet; e mérésének eredménye a Newton-ellenesek nézetét megerősíteni látszott. De az angolok rendíthetetlen bizalommal ragaszkodtak nagy mesterök véleményéhez, a francziáknak

műveleteik hiányos voltát vetvén szemökre, a mely nem is teltette lehetővé a fok hosszában oly kicsiny különbségek fölismerését, a minők az e méréseknél egybevetett, egymáshoz nagyon is közel fekvő területeken fönnállhatnak. Húsz évig tartott a tollharcz, míg végre a francziák újból a tettek mezejére léptek.

Az 1735-ik év májusának 16-án Bouguer, La Condamine és társaik, koruk legtökéletesebb csillagászati és geodetikai eszközeivel fölszerelve, hajóra szállottak, hogy akkor még hosszú és fáradságos utazás után a quito-i fensíkon, tehát az aequator alatt mérjék le a fok hosszát.

Csak több mint tíz év mulva, regénybe illő kalandok után tértek vissza hazájokba, már nem is együtt, hanem a féltékeny-ség szenvedélye által hajtva s egymástól elszakadva és különböző utakon, versenyezve abban, ki hozza meg a hírt, mint első, hazájába. Ez a hír Newton diadala lett. A kérdés el volt döntve. De ez a nevezetes fokmérés még egy más tekintetben is nagy szolgálatot tett a tudománynak. Az első volt, mely a föld alakjának meghatározására szolgáló módszerek sorába fölvette az inga lengéseinek megfigyelését is, a mely úgy, a mint először gyanítottá a lapult alakot, azóta annak részletesebb tanulmányozásában is nélkülözhetetlenné vált.

Bouguer és La Condamine még haza sem tértek, mikor a párisi akadémia, Maupertuis vezetésével, egy másik tudós csapatot küldött ki a lappok földére. Ettől fogva egész napjainkig, majdnem folytonos egymásutánban következnek a fok hosszának megmérése és a föld alakjának meghatározására alakuló vállalkozások. Köteteket lehetne írni történetükről. A különböző nemzetek mintegy versenyeznek abban, hogy tudósaikat e célra szolgáló jobb és jobb fölszereléssel lássák el s a XIX. században már állandó tudományos intézetek is keletkeznek, melyeknek feladata a föld alakjára és a nehézségre vonatkozó részletes munkálatok teljesítése. (Csak mi nem tettünk még ilyesmit.) Óriási anyag halmozódik így fel, mely a kérdést általánosságában megoldásához közelebb viszi ugyan, de részleteiben újabb kérdésekre vezet.

Newton korszakában s a reá következő században még csak az volt a kutatás tárgya: lapult-e a föld és mekkora a lapultsága? Ma, a mikor a legmegbízhatóbb fokmérések eredményeinek egybevetése kétségtelen bizonyossággal megmutatta, hogy a különböző meridián-vonalak görbülete nem egyenlő, tehát a föld nem szigorúan forgási test: minden egyes meridián-ív megmérése különös érdeket nyer.

Az olyan vállalkozások, a minő, ha megvalósul, az afrikai fokmérés is lesz: már nem csupán arra valók, hogy a lapultság átlagos értékéhez egy újabb adattal járuljanak, hanem a tudományra nézve fontosak, a felvilágosításokért is, melyeket ma-

gukban adnak azon vidék görbületi és nehézségi viszonyairól, a melyen áthaladnak. A tudományos érdeklődéssel még egy, inkább gyakorlati szükséglet is egyesül: ez a helyes és pontos térkép-készítés, mely csak akkor lehetséges, ha ismerjük a felületet, melyhez a lerajzolandó vidék helyzetét viszonyítjuk. Ma már egy önállóvá vált tudományszak: a geodesia foglalkozik ezekkel.

De ez a geodesia, eddigelé használt módszereivel, fokméréssel a függ-ön irányának és az inga lengésének megfigyelésével még nem ad teljes megoldást. Megállapíthatja ugyan mintegy vázlatos körvonalakban az egész föld alakját, fölismerheti és tanulmányozhatja az egyes vidékeken föllépő, úgynevezett rendelkezéseket, de hogy milyen a nehézségszülte felület, milyen alakú a vizek szintje éppen ott, a hol állunk és közvetlenül körülöttünk, merre és mennyivel görbül, merre és mennyivel változik rajta a nehézség: minderre eddig használt eszközeivel megfelelni nem tud. Úgy van vele, mint a messzire látó, a ki jól látja a távolban kékellő hegyeket s gyönyörködni tud bennök, de nem tudja elolvasni a levelet, melyet kezében tart s mely talán örömhírt hoz neki. Vagy hogy egy más, már előbb használt hasonlattal éljek: meg tudja mérni a tenger görbeségét, de nem a pohárba öntött vizét. Eszközeinek érzékenységét s ezzel megfigyelő képességét sok ezerszer kellene fokoznia, hogy ezt tehesse.

Ezt próbáltam meg én.

A középkor előítéleteinek és csodaszereinek lomtárából előkerestem a varázsvesszőt s azt nem imádsággal, nem is ördögösséggel, hanem a vesszőhöz, melyről a varázs az idők folyamán amúgy is lekopott, jobban illő mechanikai érvelésekkel arra bírtam, hogy feleletet adjon. Az igaz, hogy nem arra kértem, hogy rejtett kincseket mutasson; arra sem, hogy ellenségeimet, ha vannak, megjelölje; csak azt kívántam tőle: engedjen bepillantani annak az erőnek rejtélyeibe, mely e földön mindent mozgat, minmindennek kijelöli helyét.

Nem azért, hogy csodálkozást keltsek, inkább a könnyebb megértetés kedvéért mutatom be itt az általam használt módszert és eszközt ilyen majdnem reklamszerű szavakkal. Csak azt a tudást megelőző physikai érzést szeretném ekként fölkelteni, mely a varázslat eszközeinek kigondolásában oly sokszor megnyilatkozott. Erre kell támaszkodnom magyarázatomban itt, a hol szigorú mechanikai tárgyalásokba nem bocsátkozhatom.

Régi időkben csak előérzet volt; ma tudjuk azt, hogy egy test vonzza a másikat, s így a vessző, s így a vessző, még ha nincs is különös varázsa, más testek behatása alatt azok irányába törekszik helyezkedni. Csakhogy ezt a hatást nemcsak az arany, hanem az ólom,

sőt a polyva is, és nemcsak a rossz ember, hanem a legerényesebb is gyakorolja s annak nagysága nem a test piaczi értékétől, hanem egyedül mérlegen megmérhető tömegétől függ. Ilyen egyszerű egyenes vessző az általam használt eszköz is, végein különösen megterhelve és fémtokba zárva, hogy ne zavarja sem a levegő háborgása, sem a hideg és melegnek váltakozása. E vesszőre minden tömeg a közelben és a távolban kifejti irányító hatását, de a drót, melyre fel van függesztve, e hatásnak ellenáll és ellenállva megcsavarodik, e csavarodásával a reá ható erőknek biztos mértékét adván. A Coulomb-féle mérleg különös alakban, ennyi az egész. Egyszerű, mint a Hamlet fuvolája, csak játszani kell tudni rajta, s úgy mint abból a zenész gyönyörködtető változatokat tud kiesalni, úgy ebből a physikus, a maga nem kisebb gyönyörűségére, kiolvashatja a nehézségnek legfinomabb változásait. Eljárásommal bármely helyen, a hol eszközömet föllállíthatom, meg tudom határozni azt, hogy merre és centiméterenként mennyivel változik a nehézség, azt is, hogy mennyivel hajlik el iránya, mikor magasabbra emelkedünk, és megállapíthatom, milyen az alakja a földfelület bár csak tenyérnyi nagyságú részének, merre görbül erősebben, az a kicsiny vízfelület, a mely egy pohárban elfér, a melynek eltérését a sík alaktól azelőtt legföljebb gyanítani lehetett.

A nehézségnek és a föld alakjának ilyen finom és részletes vizsgálata egyszersmind mély betekintést enged azon tömegek elhelyezésébe, melyek ez erőre és ez alakra befolyznak. De ne ámítsuk magunkat, az egyes tömegek hatását az összes hatásból különválasztani nem könnyű feladat, azt csak a tömegek különböző sűrűsége alapján s csakis nagyjában tehetjük. Azért kincsek keresésére nem való ez az eljárás, de igenis biztossággal következtethetünk segélyével kisebb sűrűségű anyagok között nagyobb sűrűségűek jelenlétére, például az alluvium laza rétegei alatt lejtőket és hegylánczokat alkotó közettömegekre.

Elégedjünk meg egyelőre ezzel, mert már így is módunkban van biztosabb alapokra fektethetni a földkéreg architektúrájának tanát, némi bepillantást nyerve olyan mélységekbe, melyekhez szemünk egyáltalában nem hatolhat és fűróink el nem érnek.

Több mint tíz évi munka és javítgatás után, ma már egy bizonyos fokig megállapodottnak mondhatom módszeremet. Kiállta az a tűzpróbát a Gellért-hegy tövén és a Ság-hegy tetején, a hol adatainak helyes voltát a felszínen fekvő tömegeknek kiszámítható hatásaival ellenőrizhettem, laboratoriumomban és szt-lőrinczi kertemben pedig segélyével már a mélységben elterülő tömegeket tudtam fölismerni. Valóban érdekessé azonban az ilyen kutatás csak úgy válik, ha azt nagyobb területre terjesztjük ki. A mult télen a befagyott Balatonon volt erre először alkalmam. Ott több mint

harmincz különböző állomáson végzett mérésekből meg tudtam állapítani, merre görbül erősebben, merre kevésbé a nyugvó vizek szintje, merre és mennyivel nagyobbodik a nehézség s mindezek alapján a jég és víz és a fenék homokja alatt egy Kenesétől majdnem Tihanyig elhúzódo tömeg-fölhalmozódást, mondjuk, egy hegygerinczet fedeztem föl.

Azzal a kíváncsisággal, melylyel az utazó ismeretlen vidékekbe jutván, annak hegyeit és völgyeit kutatja, jártam én is a Balatonon. Az én ismeretlen vidékem ott feküdt mélyen, a jég sima tükre alatt; nem láttam s nem is fogom látni soha, csak eszközöm érezte meg és mégis mily nehezen váltam el tőle, mikor a jég olvadása gyorsan partraszállásra kényszerített.

A mikor onnét eljöttem s különösen a mikor megfigyeléseim adatait rendezve, az ilyenmü kutatások helyességéről meggyőződtem, akkor egy új és nagyobb vállalkozás terve érlelődött meg agyamban.

Itt lábaink alatt terjed el, hegyek koszorújával övezve, az Alföld rónasága. A nehézség azt lesimitván, kedve szerint formálta felületét. Vajjon milyen alakot adott neki? micsoda hegyeket temetett el és mélységeket töltött ki lazább anyaggal, a míg létrejött ez az aranykalászokat termő, magyar nemzetet éltető róna?

A míg rajta járok, a míg kenyerét eszem, erre szeretnék meg megfelelni, erre kérek támogatást.

Jelentes

a M. Tud. Akadémia 1900. évi munkásságáról.

Szily Kálmán főtitkártól.

(Felolvasta a május 12-ikén tartott közülésen.)

Tisztelt közönség!

Ez idén 70 éve — 1831 február 14-dikétől február 24-ikéig — tartotta Akadémiánk első nagygyűlését, s a február 14-iki egyszersmind legelső ülése is volt. Szállása még nem volt, az üléseket elnöke lakásán, a szervita-téri Teleki-házban tartotta; ott gyültek össze az elsők: Teleki, Széchenyi, Kazinczy, Kisfaludy Sándor, Kölcsey, Toldy, Vörösmarty, kik a magyar irodalomnak ma is elsői közé tartoznak. Mikor egy harmad-századdal utóbb — 1865 április 24-én — az Akadémia saját palotájában tartotta legelső ülését, az elsők közül már csak az egy Tldy jelenhetett meg.

Megalakulásakor a Magyar Tudós Társaság nem volt tudományos akadémia. Czélja nem a tudomány művelése. Ez csak